

Referanser: MKR/AU 14/22

Arkivsak: 19/02914-32

Saksdokumenter:

A Call to Act Together WCC message NORSK
KISPs sammenfatning av uttalelser fra KVs Assembly

Oppfølging av Kirkenes verdensråds generalforsamling

Sammendrag

Kirkenes verdensråds (KV) generalforsamling fant sted i Karlsruhe i Tyskland 30. aug.-8. sept. MKR vil få en muntlig rapport fra møtet. Senere vil det bli utarbeidet en mer omfattende skriftlig rapport.

Disse rapportene vil gi noen glimt fra generalforsamlingen, redegjøre for den norske deltakelsen og trekke fram saker og vedtak med særlig relevans for Den norske kirke og det økumeniske samarbeidet vi deltar i.

KISP drøftet oppfølgingen av generalforsamlingen på sitt møte 16. sep., og utvalgets oppsummering er vedlagt og innarbeidet i saksorienteringen.

Saken skisserer hvordan generalforsamlingen er tenkt fulgt opp, og MKR bes om å drøfte dette og komme med innspill til oppfølgingsarbeidet.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd tar saken til orientering.
2. Mellomkirkelig råd har følgende innspill til oppfølgingen av Kirkenes verdensråds generalforsamling:
...

Saksorientering

Bakgrunn

KVs generalforsamling fant sted i Karlsruhe i Tyskland 30. aug.–8. sept. I forkant av møtet ble det arrangert flere formøter, og i etterkant møtte den nyvalgte sentralkomiteen for å konstituere seg og velge «moderators» og eksekutivkomite.

Den norske kirke var til stede med fire delegater, i tillegg til lederne av Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, preses, rådgivere og andre ressurspersoner. I tillegg deltok flere kirkeledere fra styret og staben i Norges Kristne råd. Kirkens Nødhjelp har en særlig tilknytning til KV som «special ministries» og deltok sammen i ACT i noen arrangementer.

Kjetil Fretheim og Ingeborg Midttømme ble valgt inn i den nye sentralkomiteen, sistnevnte også i eksekutivkomiteen.

Dette sakspapiret vil konsentrere seg om Mellomkirkelig råds oppfølging av generalforsamlingen. I det følgende skisseres en mulig oppfølging på noen aktuelle fagområder. Det er viktig å ha i mente at generalforsamlingen behandlet en stor bredde av komplekse tema som det tar tid å fordøye. Mange flere tema enn dem som omtales i sakspapiret, kunne vært nevnt. Det følgende må vurderes som *starten* på arbeidet med å følge opp generalforsamlingen.

MKR utfordres til å vurdere de skisserte oppfølgingspunktene og trekke fram andre aktuelle tema ut fra dokumentene det er lenket til.

Alle oppfølgingspunktene må sees i sammenheng med *Handlingsplanen for Kirkens globale oppdrag* som konkretiserer kirkemøtesaken i 2021.

1. Sentral- og eksekutivkomite

- Med to medlemmer i sentralkomiteen og ett i eksekutivkomiteen er Den norske kirke godt plassert for å gi konstruktive bidrag til arbeidet i KV og til å ta med impulser fra dette globale kirkefellesskapet tilbake til Den norske kirke og det økumeniske fellesskapet i Norge.
- MKR får nå to nye medlemmer; Kjetil Fretheim og Ingeborg Midttømme, som vil tilføre rådet ny kompetanse.

Intervju med Fretheim og Midttømme:

[nyhetsbrev 060922.pdf \(kirken.no\)](#)

[Kirkenes verdensråd framover - Den norske kirke](#)

2. Relasjoner til søsterkirker

De uformelle møtene med flere av søsterkirkene under generalforsamlingen bidro til å styrke relasjonen til disse.

- Møtet med Tre-selv-kirken i Kina er en påminnelse om viktigheten av å ha kontakt med kristne i Kina. Seminaret på MKRs møte 14. okt. kan sees som et ledd i dette. I etterkant bør MKR drøfte hvorledes kontakten med Kirkerådet i Kina kan styrkes.
- Preses inviterte ledende biskop i Den lutherske kirken i USA (ELCA) til å besøke Norge. Det arbeides med å få til et slikt besøk, muligens våren 2023.
- Den lutherske kirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL) deltok på generalforsamlingen med biskopen og flere av prestene. Det var god kontakt med disse i forbindelse med uttalelsen om Midtøsten, og dette følges opp i det videre

samarbeidet. Biskop Azar ble valgt inn i sentralkomiteen og vil være en viktig partner for Den norske kirkes to medlemmer der.

3. Gudstjenesteliv og bibelstudier

Det ble utarbeidet mange flotte ressurser til bruk i gudstjenester og bibelstudier under generalforsamlingen, som kan brukes også i mange andre sammenhenger.

- I samarbeid med bispedømmer og seksjon for gudstjenesteliv og kultur i Kirkerådet må det vurderes hvorledes dette materielle kan formidles og tas i bruk i menighetene i Den norske kirke. Noe av dette kan også formidles til andre kirkesamfunn og kristne organisasjoner i samarbeid med Norges Kristne Råd og Samarbeid menighet og misjon.

Liturgier, salmer og bønner:

[Celebrate Christ's Love!_Pages_Web.pdf \(oikoumene.org\)](#)

Bibelstudier: [WhenHeSawtheCrowd_Web_Pages.pdf \(oikoumene.org\)](#)

4. Message og Unity-dokument

Budskapet fra generalforsamlingen tydeliggjør at verden befinner seg i en akutt krise, og kirkene kalles til å handle sammen fordi «Kristi kjærlighet beveger verden mot forsoning og enhet»:

Både enkeltpersoner, folk og land står ansikt til ansikt med katastrofer som oppstår direkte av et uansvarlig og ødelagt forhold til skaperverket, noe som har ført til økologisk urettferdighet og klimakrise. Ettersom klimakrisen forverres, forverres også lidelsen fattige og marginaliserte mennesker lever i.

«Kristi kjærlighet beveger verden mot forsoning og enhet». Som svar på ropene fra alle som lider, tvinger denne kjærligheten oss til å komme til Kristus i solidaritet, og til å reagere og handle for rettferdighet. Vi er kalt sammen for å forsones i Guds kjærlighet, og for å være vitner om denne kjærligheten, slik den er åpenbart i Kristus (1 Joh 4, 9–11).

Nå ber vi om Guds hjelp til å forvandle våre forpliktende ord til handling. Vi forplikter oss på å jobbe sammen med alle mennesker av god vilje. Mens vi reflekterer over arbeidet vårt i Karlsruhe inviterer vi alle til å være pilegrimer sammen. For i Kristus vil alle ting bli nye. Hans kjærlighet som er åpen for alle, også for de siste, de minste og de fortapte, og som er gitt for alle, kan bevege oss og sette oss i stand til en pilegrimsvandring for rettferdighet, forsoning og enhet.
(Utdrag fra uttalelsen)

- Budskapet fra generalforsamlingen er oversatt til norsk og må formidles til menighetene på en måte som gjør at det oppleves som relevant. Det litt svulstige økumeniske språket kommuniserer ikke nødvendigvis så godt til våre kirke-medlemmer, så det bør lages en innledning til dokumentet som setter det inn i en norsk kontekst. Ingeborg Midttømme var medlem av Message-komiteen og er en ressurs i formidlingen.

[Message of the WCC 11th Assembly, "A Call to Act Together" | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#) Norsk oversettelse er vedlagt

Hver generalforsamling kommer med et «Unity-dokument» som reflekterer over utviklingen i det økumeniske fellesskapet siden forrige generalforsamling og peker på aktuelle utfordringer i økumenikken. Dette dokumentet er nok mest relevant for teologer og de med særlig interesse for økumenikk.

- Unity-dokumentet blir også oversatt til norsk og egner seg for refleksjon i MKR, Teologisk nemnd og Bispemøtet, muligens også i Norsk teologisk samtaleforum i Norges Kristne Råd.

[Unity Statement of the WCC 11th Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org)

5. Klima og miljø

Generalforsamlingen vedtok en tydelig uttalelse om klima og miljø som understøtter alvorret i klimakrisen og kaller på kirkene til forsterket innsats.

We are running out of time. This Assembly is the last chance we have to act together to prevent the planet from becoming uninhabitable. In particular, no further delay is possible if we are to have any chance of staying within the safer limit of +1.5°C global warming and of avoiding vastly more catastrophic climate change.

Christ's love calls us to deep solidarity and a quest for justice for those who have contributed to this emergency the least, yet suffer the most, physically, existentially, and ecologically, through a transformation of systems and lifestyles. Our theology must respond to an emergency of such dimensions.

Assembly joins the WCC central committee in urging all member churches and ecumenical partners around the world to give the climate emergency the priority attention that a crisis of such unprecedented and all-encompassing dimensions deserves, both in word and deed, and to amplify their efforts to demand the necessary action by their respective governments within the necessary timeframe to limit global warming to 1.5°C and to meet historic responsibilities to poorer, more vulnerable nations and communities.

(Utdrag fra uttalelsen)

Norge utfordres på en særlig måte av dette:

Use of existing fossil fuel sources must be phased out without further delay. No new fossil fuel or nuclear energy projects can be developed.

Wealthier populations and countries that are responsible for the bulk of emissions must take the lead in reducing their own emissions and in financing emission reductions in poorer nations.

- Uttalelsen er en viktig ressurs i Den norske kirkes arbeid med klima og miljø og tas med i oppfølgingen av kirkemøtesaken «Mer himmel på en truet jord - Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft mot 2030», samt i arbeidet med bærekraftsmålene.
- Uttalelsen bør formidles til miljøorganisasjoner, politiske miljøer og inn i den offentlige debatt om kirkens engasjement i klima og miljø.

[The Living Planet: Seeking a Just and Sustainable Global Community | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org)

6. Midtøsten

Uttalelsen om Midtøsten understreker den alvorlige og krevende situasjonen for kristne i regionen og kaller på solidaritet med kirkene der:

... we are hearing the pleas of the heads of churches in the Holy Land more than ever before in relation to mounting intimidation, violations, limitation of access

to places of worship, and attacks by Israeli radicals and authorities on the Christian presence and identity in Jerusalem, threatening the Status Quo and the multi-religious and multi-cultural identity of the city.

The 11th Assembly of the WCC expresses the firm commitment of the worldwide ecumenical fellowship to strengthening our support for and cooperation with the churches of the Middle East, the Middle East Council of Churches (MECC), faith-based and civil society partners, in order to seek a just and sustainable peace in the region

The 11th Assembly particularly calls on:

The members of the worldwide ecumenical fellowship to listen to the voices and repeated pleas of the churches and Christian communities of the region, and to accompany them in prayer and action.

(Utdrag fra uttalelsen)

- MKR har tatt initiativ til en omlegging av Kirkeuka for fred i Palestina og Israel i retning av en solidaritetsuke med de kristne. Dette kan ses i sammenheng med utfordringen fra generalforsamlingen.

Det vanskeligste under generalforsamlingen var avveiningen mellom arbeidet mot antisemittisme og den politiske kampen for rettferdighet for palestinerne.

MKR bør merke seg disse avsnittene i uttalelsen:

Recently, numerous international, Israeli and Palestinian human rights organizations and legal bodies have published studies and reports describing the policies and actions of Israel as amounting to “apartheid” under international law.

Within this Assembly, some churches and delegates strongly support the utilization of this term as accurately describing the reality of the people in Palestine/Israel and the position under international law, while others find it inappropriate, unhelpful and painful. We are not of one mind on this matter. We must continue to struggle with this issue, while we continue working together on this journey of justice and peace. We pray that the WCC continues to provide a safe space for its member churches for conversation and collaboration in pursuing truth, and working for a just peace among all people of the region.

The 11th Assembly particularly calls on:

The WCC to examine, discuss and discern the implications of the recent reports by B'Tselem, Human Rights Watch, and Amnesty International, and for its governing bodies to respond appropriately.

(Utdrag fra uttalelsen)

- MKR vil sammen med de andre organisasjonene i Kirkeuka for fred i Palestina og Israel arrangere et åpent møte 19. okt. på Litteraturhuset i Oslo med tema «Palestina og Israel: Hvordan stiller vi som kirke og kristne oss til rapportene som peker på apartheid?»
- Denne tematikken må også følges opp i MKR og er også relevant for utvalget som ser på kirkens relasjon til jødedom og jøder.

[Seeking Justice and Peace for All in the Middle East | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org)

7. Krig i Ukraina og fredsbygging i Europa

Generalforsamlingen var tydelig i sin kritikk av krigen i Ukraina:

This Assembly strongly affirms the position expressed by the central committee, and denounces this illegal and unjustifiable war. As Christians from different parts of the world we renew the call for an immediate ceasefire to halt the death and destruction, and for dialogue and negotiations to secure a sustainable peace.

We appeal to all sides in the conflict to respect the principles of international humanitarian law, including especially with regard to the protection of civilians and civilian infrastructure, and for the humane treatment of prisoners of war.

We also strongly affirm the central committee's declaration that war is incompatible with God's very nature and will for humanity and against our fundamental Christian and ecumenical principles, and accordingly reject any misuse of religious language and authority to justify armed aggression and hatred.

(Utdrag fra uttalelsen)

- Kirkemøtets uttalelse *Krigen i Ukraina - samhold og håp* er i tråd med uttalelsen fra generalforsamlingen. Det ble også sendt en solidaritetshilsen fra Den norske kirke til Kirkerådet i Ukraina.
- Bispemøtet har sammen med Norges Kristne Råd oppfordret til en nasjonal bønnedag for Ukraina søndag 9. oktober.
- KVs uttalelse er også en viktig referanse for uttalelser som preses nylig har kommet med om krigen i Ukraina og forholdet til Den russisk-ortodokse kirke.

[War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org)

8. Urfolk

Leder og generalsekretær i Samisk kirkeråd deltok på formøtet for urfolk og var aktive i å bringe perspektiver derfra inn i selve generalforsamlingen. Uttalelsen om forsoning og urfolk oppfordrer kirkene:

Stands in solidarity with all Indigenous Peoples across the world, and supports the rights of Indigenous Peoples to preserve their traditional lands and territories, to maintain and enrich their cultures and to ensure that their traditions are strengthened and passed on for generations to come;

Commends the WCC for repudiating the Doctrine of Discovery and Terra Nullius and encourages its member churches, who have not already done so, also to repudiate these concepts.

Urges the WCC and its member churches to initiate processes to address Indigenous peoples' need for healing from historical and intergenerational trauma by the establishment of Truth and Reconciliation processes that are based on restoring justice and healing relationships wherever crimes against humanity and genocides have occurred.

Requests the WCC to promote education about Indigenous peoples' theologies and worldviews, including as part of their efforts to address the climate crisis.

(Utdrag fra uttalelsen)

- Uttalelsen har relevans for Den norske kirkes respons til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som kommer i 2023.
- Teologisk nemnds arbeid med «avkolonialisering av luthersk teologi» kan sees i sammenheng med denne uttalelsen, og dette arbeidet er relevant også fram mot generalforsamlingen til Det lutherske verdensforbund i 2023.

- De tre utvalgene i MKR (Teologisk nemnd, Komiteen for internasjonale spørsmål og Menneskerettighetsutvalget) samarbeider om et seminar i november om urfolk, klima og menneskerettigheter.
- Samisk kirkeråd vil følge opp utfordringene i sitt samarbeid med KV.

[Statement on Reconciliation with Indigenous Peoples | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/statement-on-reconciliation-with-indigenous-peoples)

9. Fredsarbeid

Uttalelsen som tar for seg det økumeniske fredsarbeidet, tar for seg mange tema, og noen av dem går direkte på saker som MKR har arbeidet med:

Urges all states that have not already done so to sign and ratify the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, especially nuclear umbrella states and nuclear-armed states that are the source of this global threat.

Expresses strong support for a global pre-emptive ban on autonomous weapons systems ('Killer Robots' and drones) and urges states to desist from obstructing progress to this ban and to engage in good faith negotiations for this purpose.

Denounces the military industrial complex which profits from the economics of war and violence and the proliferation and export of weapons, and calls for a moratorium, and ultimately an end, to the export of the weapons and armaments that fuel conflicts around the world.

(Utdrag fra uttalelsen)

- Uttalelsen er en påminnelse om at MKR må fortsette å arbeide for at Norge slutter seg til atomvåpenforbudet og arbeide for å forby autonome våpen. Dette er saker som særlig KISP arbeider med.

I Kirkemøtets uttalelse heter det at «Krigen i Ukraina reiser mange politiske og etiske dilemmaer. I Vest-Europa har det skjedd en rask holdningsendring til våpenstøtte til land i krig. Dette utfordrer til refleksjon om hvordan krig best kan avverges og avsluttes.» Dette kan ses på som en oppfordring til å reflektere over de problemstillinger som nevnes i det siste avsnittet fra KVs uttalelse. Under Arendalsuka var det et arrangement på Kirkeskipet om våpenbruk og etikk, og det foreligge planer om å følge opp dette i et nytt seminar.

[The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/the-things-that-make-for-peace-moving-the-world-to-reconciliation-and-unity)

10. Rasisme og diskriminering

Generalforsamlingen ber om at KV etablerer et nytt tverrgående program om rasisme, fremmedfrykt og diskriminering. Dette er et uttrykk for at ulike former for rasisme øker i dagens verden og utfordrer kirkene til engasjement:

Acknowledges that racism and xenophobia still impact many communities and individuals in all regions, and intersect toxically with other forms of discrimination, and therefore *commends* the WCC for establishing a new transversal programme on racism, xenophobia and related discriminations.

Encourages member churches, ecumenical partners and all people of goodwill to raise awareness on the trauma of racism, xenophobia and related discriminations and to advocate for the equality and dignity of all people.

(Utdrag fra uttalelsen)

- Uttalelsen er en ressurs i MKRs arbeid med rasisme og oppfølgingen av “Frykt ikke”-arbeidet.

11. To viktige dokumenter: Human Sexuality og Ecumenical Diakonia

Det var 23 såkalte “Ecumenical Conversations” under generalforsamlingen om ulike tema. Rapportene fra disse samtalene ble oversendt programkomiteen og vil gi viktige signaler til sentralkomiteens arbeid med å fastsette planene for KVs arbeid fram mot neste generalforsamling. Dette skjer når sentralkomiteen møtes i juni 2023.

Her skal bare trekkes fram et par av disse samtalene som tok utgangspunkt i viktige dokumenter som anbefales til videre studier og refleksjon i medlemskirkene. Marianne H. Brekken har vært med å utarbeide dokumentet om “Human Sexuality”, og hun deltok i samtalen om dette sammen med Kristine Sandmæl. De er viktige ressurspersoner på denne tematikken.

Kjetil Fretheim deltok i samtalen om dokumentet om økumenisk diakoni, som Kjell Nordstokke har vært viktig bidragsyter til. Dokumentet er nå endelig ferdig etter å ha vært bearbeidet i flere omganger.

- Diakonidokumentet er oversatt til norsk og vil bli utgitt i Norges Kristne Råds skriftserie. Det planlegges et lanseringsseminar, i samarbeid med bl.a. Kirkens Nødhjelp. Dokumentet er en viktig ressurs for det diakonale arbeidet i kirken og i organisasjoner og institusjoner. Det bør også formidles til lærestedene.
- Det bør også vurderes å oversette det svært interessante dokumentet om “Human Sexuality”. Det bør gjøres kjent både for ansatte og folkevalgte, men også andre i Den norske kirke.

[Conversations_on_the_Pilgrim_Way_Web.pdf \(oikoumene.org\)](#)

[Called to Transformation Ecumenical Diakonia_Web Med Res.pdf \(oikoumene.org\)](#)

12. Pilegrimsvandring for rettferdighet, forsoning om enhet

Et gjennomgående tema i alle «Ecumenical Conversations» var hvorvidt og eventuelt hvordan «Pilgrimage of Justice and Peace» skulle videreføres etter generalforsamlingen. En egen «Ecumenical Conversations» hvor Berit Hagen Agøy deltok, hadde et særlig ansvar for dette. Det var bred enighet om å videreføre pilegrimskonseptet, men nå under et nytt navn; «Pilgrimage of Justice, Reconciliation and Unity», som avspeiler tema for generalforsamlingen. Programkomiteen pekte på behovet for å videreutvikle metodikken i «Pilgrimage», slik at dette arbeidet blir mer begripelig og tilgjengelig for medlemskirkene og for lokale menigheter.

Referansegruppen som har arbeidet med Pilgrimage of Justice and Peace siden forrige generalforsamling, har oppsummert sine erfaringer og delt teologiske refleksjoner i dokumentet *Towards an Ecumenical Theology of Companionship*. Gruppen har også identifisert aktuelle utfordringer som var gjennomgående i alle de land man besøkte.

- MKR vil følge opp samarbeid med KV og tilby kompetanse og deltakelse i videreutviklingen av «Pilgrimage of Justice, Reconciliation and Unity».
- Dokumentet “Towards an Ecumenical Theology of Companionship” er relevant for både Teologisk nemd og Bispemøtet.

[Towards an Ecumenical Theology of Companionship: PJP Series 3 | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Alle taler og dokumenter fra generalforsamlingen finnes her:
[The Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Økonomiske/administrative konsekvenser

Utgifter til oppfølgingen i Mellomkirkelig råd innarbeides i Kirkerådets budsjetter.